

2-SINF ONA TILI YANGI AVLOD DARSLIGI XALQARO BAHOLASH HAMDA MILLIY O‘QUV DASTURLARI DOIRASIDA

Barno Saidnazarovna Berdiyeva

Urganch shahar Kambag‘allik va bandlikka ko‘maklashish bo‘limining oila va
xotin-qizlar bo‘limi boshlig‘i

Sharifajon Rahmatulla qizi Otajonova

Urganch davlat universiteti pedagogika fakulteti talabasi

Marvarid Anvar qizi Ibodullayeva

Urganch davlat universiteti pedagogika fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada 2-sinf ona tili darsligining milliy o‘quv dasturi doirasida ishlab chiqilgan variantining qulayliklari avzal tomonlari tahlili keltirilgan. Mashqlarning mantiqiy ketma-ketlikda olib borilishi ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: milliy o‘quv dasturi, xalqaro baholash dasturlari, yangi o‘quv darsligi, ta’lim sifatini oshiruvchi vositalar (topshiriqlar, mashqlar).

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлен анализ преимуществ удобства варианта учебника родного языка 2 класса, разработанного в рамках национальной учебной программы. Выявлено, что упражнения выполняются в логической последовательности.

Ключевые слова: Национальная учебная программа, международные оценочные программы, новый учебник, инструменты повышения качества образования (задания, упражнения).

ABSTRACT

This article presents an analysis of the advantages of the variant of the 2nd grade native language textbook developed within the framework of the national curriculum. It is revealed that the exercises are carried out in a logical sequence.

Keywords: national curriculum, international assessment programs, new teaching textbook, educational quality enhancing tools (assignments, exercises).

Kirish

Umumiy oʻrta taʼlimning Milliy oʻquv dasturi (MOʻD) oʻquv-meʼyoriy hujjat boʻlib, u oʻquv reja va fanlarning oʻquv dasturlari, oʻqitish metodologiyasi va baholashni ishlab chiqishga asos boʻladi. U boʻyicha yaratilayotgan yangi darsliklar, oʻqituvchilar uchun metodik qoʻllanmalar, mashq daftarlari, oʻquv-metodik materiallar taʼlimni rivojlantirishga xizmat qiladi. U pedagogik amaliyotni va baholash yondashuvlarini qoʻllab-quvvatlaydi va ushbu elementlarning barchasini birlashtirishga imkon beradi. Yangi Oʻzbekistonning 2022-2026-yillarga moʻljallangan taraqqiyot strategiyasida 100 ta maqsad belgilab olingan. Undagi 5 ta maqsad va 18 ta vazifa bevosita umumiy oʻrta taʼlim bilan bogʻliq.

Taraqqiyot strategiyasining 42-maqsadiga koʻra, 2026-yilga qadar oʻquv dasturlari va darsliklar ilgʻor xorijiy tajriba asosida toʻla qayta koʻrib chiqilib, amalda joriy etiladi.

Milliy oʻquv dasturiga asosan 2026-yilga qadar 699 nomdagi, shu jumladan, 2022-yilda 296 nomdagi yangi darsliklar, mashq daftarlari, oʻqituvchilar uchun metodik qoʻllanmalar hamda mobil ilovalar yaratiladi. Milliy oʻquv dasturi boʻyicha yangi metodikalarga oʻqituvchilarni oʻqitish maqsadida Elektron malaka oshirish platformasi uchun 2026-yilga qadar jami 769 ta videodars yaratiladi. Umumtaʼlim maktablarida darslik va oʻquv-metodik majmualarni tajriba-sinovdan hamda chet ellik mutaxassislar ishtirokida ekspertizadan oʻtkazish tizimi yoʻlga qoʻyiladi.

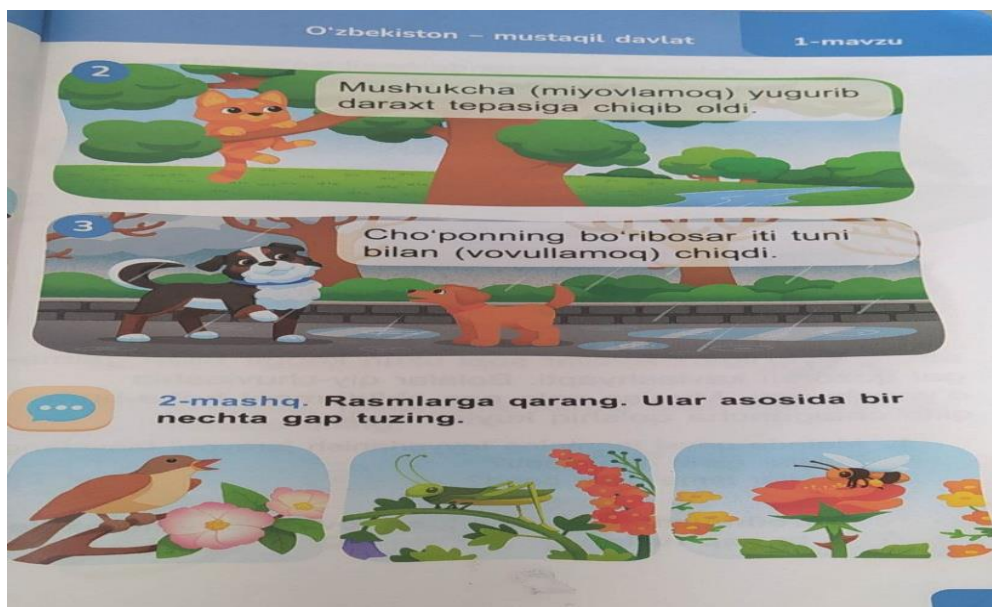
Milliy oʻquv dasturini joriy qilish boʻyicha ishlarni Maktabgacga va maktab taʼlimi vazirligi huzuridagi Respublika taʼlim markazi amalga oshiradi. Milliy oʻquv dasturlarining yaratilishi taʼlimdagi yutuqlarimizni oshirishga xizmat qiladi. Yangilanayotgan darsliklar va boshqa oʻquv materiallari oʻquvchilarni mustaqil fikrlashga oʻrgatishga, ularda tanqidiy va ijodiy tafakkurni oʻstirishga qaratilgan. Oʻzbekistonning nomi 57 ta davlat va 8 ta iqtisodiyotlar qatnashgan PIRLS 2021 yirik xalqaro tadqiqoti ishtirokchilari qatoridan oʻrin oldi. Taʼkidlash joizki, yurtimizdagi ijobiy islohotlar doirasida Hukumat tashkiloti bilan olib borilgan toʻrt yillik chora-tadbirlar natijasida ushbu xalqaro tadqiqotda Oʻzbekistonning ishtirokini taʼminlashga erishildi. Ushbu tadqiqot orqali boshlangʻich taʼlim sifatini xalqaro darajada solishtirish, oʻquvchilarning oʻqish savodxonligi boʻyicha natijalarini taqqoslash, ota-onalar va oʻqituvchilarning roʻli, farzandlarning taʼlim olishlari uchun maktab va uydagi sharoitlar boʻyicha atroflicha ilmiy asoslangan va ishonchli maʼlumot olish imkoniyatlari paydo boʻldi. Mazkur 5 yilda oʻtkaziladigan tadqiqotning keyingi 2026-yildagi davriyligida ishtirok etish orqali mazkur sohalardagi oʻzgarishlarni kuzatib borishi mumkin boʻladi. PIRLS tadqiqotlarida ilk bor ishtirok etgan Oʻzbekiston 57 mamlakat orasida 49-oʻrinni egalladi. Taʼlim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi 4-sinf oʻquvchilarining oʻqish savodxonligini baholaydigan

tadqiqot natijalarini e’lon qildi. Unda ilk bor qatnashgan O‘zbekiston 57 davlat orasida o‘rtacha balldan pastroq natijani qayd etib, 49-o‘rinni egalladi.

Shu jumladan Yangi avlod darsliklari hisoblangan 2-sinf ona tili (1-qism) darsligi ham shular jumlasidandir. Darslik 6 ta mavzuni o‘z ichiga olgan. Bular:

1. Tovushlar va harflar
2. Unli tovushlar va harflar
3. Undosh tovushlar va harflar
4. Jarangli va jarangsiz undosh tovushlar
5. J, x va h tovushlarining talaffuzi va imlosi
6. Harf birikmasi bilan ifodalanadigan undoshlar.

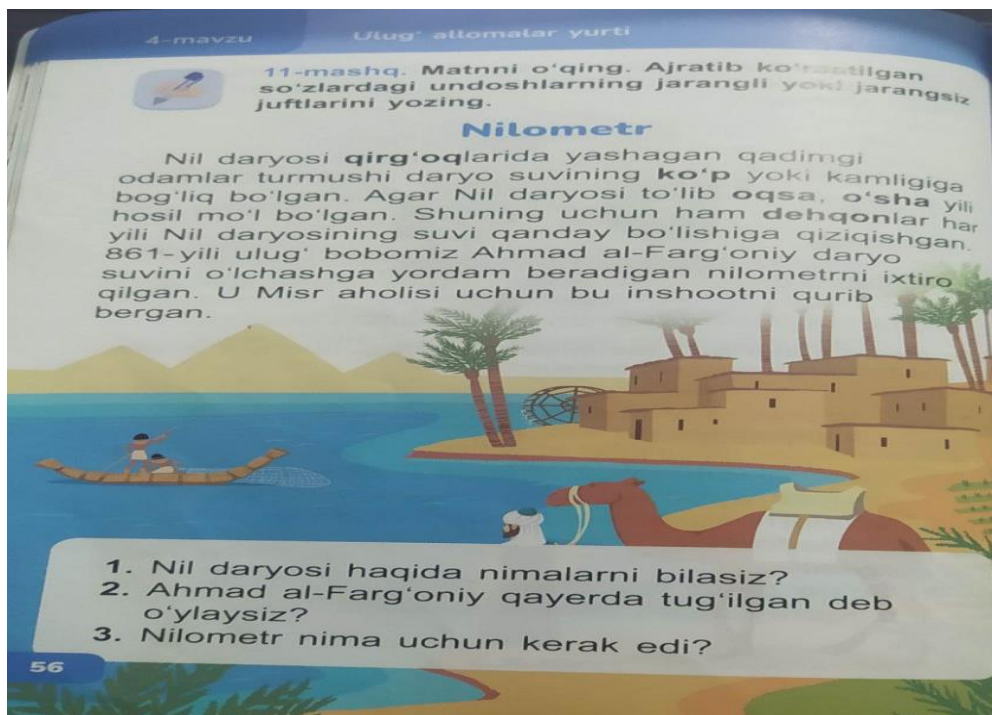
Darslik xalqaro baholash dasturiga boshlang‘ich tayyorgarlik sifatida ishlab chiqilgan desam hech mubolag‘a qilmagan bo‘lamiz.

Ushbu darslikda PIRLS va PISA xalqaro baholash dasturiga oid topshiriqlar berilgan. PISA tadqiqotida baholashning asosi bu—matematika, o‘qish, tabiiy fanlar va qator innovatsion sohalar bo‘yicha jahon miqyosida muvofiqlashtirilgan topshiriqlar to‘plamidir. Bunday baholash har 3 yilda ishtirokchi mamlakatlarning 15 yoshli o‘quvchilari o‘rtasida tasodifiy tanlov asosida o‘tkaziladi. PISA fanlarga oid bilimlarni shuningdek, o‘quvchilarning shu bilimlarni hatto notanish matnda ham ijodiy qo‘llash qobiliyatini baholaydi. PISA kabi xalqaro tadqiqotlarda muvaffaqiyatli ishtirok etish uchun 2 ta maqsadga ega bo‘lish lozim:

- birinchisi o‘qituvchilar va ular ishlaydigan, foydalanadigan materiallarni jahon standartlariga javob beradigan darajada tayyorlashdir. Chunki xalqaro tadqiqotlar natijasi shuni ko‘rsatadiki ta’lim sifati o‘qituvchilarga bog‘liq. Demak o‘qituvchilar tayyorlashga mablag‘ ajratish va yangi

materiallar yaratish lozim. 2-sinf ona tili darsligini ham integratsiyalashgan tarzda tuzilgan darsliklardan biri deb hisoblashimiz mumkin. Chunki o'quvchi darslikdan foydalanish jarayonida faqat mashq ishlash, o'qish ko'nikmalari bilan birga yangi ma'lumotlarga ham ega bo'lib boradi. Darslikdan joy olgan mashqlar bolani mantiqiy fikrlashga chorlaydi. Bolaning mantiqiy va tez mulohaza yuritishi kelajagini ham belgilab beruvchi vosita hisoblanadi.

Darslikda berilgan mashqlar ketma-ketlikda olib borilgan. Masalan o'quvchi tovushlar va harflar bo'limida dastlab bir biridan bitta tovush orqali farq qiluvchi so'zlar bilan tanishadi so'ngra o'zi mustaqil ravishta berilgan so'zlardan bitta tovushini o'zgartirish natijasida hosil bo'ladigan so'zlarni topadi. Keyinchalik bitta tovush bilan farq qiluvchi tovushlarni qatnashtirib gap tuzish orqali mavzuni mustahkamlaydi. Ushbu mashq va topshiriqlar orqali barcha o'qituvchilarning og'riqli nuqtasi ya'ni bola fikrini og'zaki bayon eta olmasligi kabi muammolardan xalos bo'lish mumkin. O'quvchilar erkin og'zaki nutqini bayon qilishni o'rganishadi.

Bu kabi o'quv materiallarini ishlab chiqishda davom etish bolalarning zehni oshirish bilan birgalikda mamlakatni har jabhadan ham ma'naviy ham iqtisodiy jihatdan mustahkamkam bilimga ega bo'lgan yoshlarni tarbiyalashda yo'lchi yulduz bo'lib xizmat qiladi desak adashmagan bo'lamiz.

Xulosa tariqasida 2-sinf ona tili darsligidagi "Mening mahallam" bo'limidagi matnni misol keltirsak bo'ladi. Ayniqsa, bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan mamlakatimizda oilaga, mahallaga e'tibor juda kattadir. Sababi, ta'lim va tarbiya oiladan, mahalladan boshlanadi.

Matnda shunday soʻzlar keltirilgan: “Ikki tomoni shinam uylardan iborat koʻchalardan oʻtib bormoqdamiz. Har bir xonadon atrofi supurilgan, suv sepilgan. Ariqchadan jildirab suv oqib turibdi. – Kimdir uyining koʻcha tomoniga tok ekib, soʻri qilgan. Boshqalar esa mevali daraxt ekkan. Kichik- kichik egatlarga oshkoʻk sepilgan, pomidor, baqlajon, bulgʻor qalampiri oʻsib yotibdi. Yana bir xonadon oʻz hududiga zich qilib terak ekib qoʻygan. Shu serfayz koʻchaning gavjumroq joyida “Mahalla guzari” degan yozuvga koʻzingiz tushadi.”

“Bolalar ensiklopediyasi”dan

Taʼlimdan asosiy maqsad bolalarga bilim berishgina emas, balki bilim olish yoʻllarini oʻrgatish, ularni taʼlim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish demakdir. Yangicha ijtimoiy, iqtisodiy sharoitda ona tilini oʻqitish mazmunini takomillashtirish, darslarni jahon andozalariga mos ravishda tashkil qilish oʻquvchi faolligini oshiradigan muhim omillardan hisoblanadi.

Umuman olganda, boshlangʻich sinf oʻquvchilariga xalqaro baholash dasturlari tarkibini oʻrgatib borish ularning soʻz boyligini, bilim darajasini oshiradi, nutq madaniyatini yuksaltiradi, milliy tilimizning buyuk qudratini, sehri va jozibasini toʻla his etgan insonlar boʻlib etishishini taʼminlaydi. Zero, ilm olish yoʻlidagi izlanish insonning eʼtiqodi va dunyoqarashini shakllantiradi, maʼnaviy-axloqiy kamolot sari yetaklaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik Oʻzbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2016.-56 B.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2017.-488 B.
3. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulugʻ xalqning ishi ham ulugʻ, hayoti yorugʻ va kelajagi farovon boʻladi.- Toshkent: “Oʻzbekiston” nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2019.
4. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining “Oʻzbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish boʻyicha Harakatlar strategiyasi” toʻgʻrisidagi Farmoni (Xalq soʻzi. 2017 yil, 8 fevral).
5. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining “2022-2026-yillarga moʻljallangan Yangi Oʻzbekistonning taraqqiyot strategiyasi toʻgʻrisida”gi PF-60-sonli farmoni// (Qonunchilik maʼlumotlari milliy bazasi, 29.01.2022-y., 06/22/60/0082-son, 18.03.2022-y., 06/22/89/0227-son, 21.04.2022-y., 06/22/113/0330-son)
6. Oʻzbekiston Respublikasining “Taʼlim toʻgʻrisida”gi Qonuni.- Qonun hujjatlari maʼlumotlari milliy bazasi, 24.09.2020-y., 03/20/637/1313-son.
7. Ona tili 2-sinf (1-qism) // S.D.Kuranov 83-b. Toshkent—2023